

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії Центральної і Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Освітня програма 032 Історія та археологія

Спеціальність 032 Історія та археологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні
кафедри історіографії і джерелознавства
Протокол № 1 від “27” серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ - 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Історична географія
Викладач	Стефанюк Галина Василівна
Контактний телефон викладача	+380967562305
Е-mail викладача	stefaniuk.71@ukr.net galyna.stefanyuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.2. Вибіркові дисципліни 2.2.2 Дисципліни вільного вибору студента
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	середа, 14.00 год. – 16.00 год.

2. Анотація до курсу

В ХХІ столітті людство дедалі пильніше вивчає та осмислює свою багатовікову історію, її повчальні уроки. Спираючись на досвід минулого, воно шукає відповіді на питання й намагається визначити оптимальні шляхи розв'язання завдань сьогодення.

Саме тому зростає роль історичної науки, покликаної давати якомога глибші знання, створювати повнішу і правдивішу картину зародження та розвитку світової цивілізації, а також історії кожного окремого етносу, включаючи й український. Всі надбання історичної науки, все багатство історичних знань і досвіду ґрунтуються на обширній джерельній базі.

Сучасна концепція вищої історичної освіти в Україні спирається на світову і національну традиції, що передбачає вивчення курсу «Джерела з історії України». При вивченні вказаного курсу у хронологічній послідовності та за видовими ознаками аналізуються писемні джерела з історії України від найдавніших часів до наших днів, у тому числі твори античних, візантійських і західноєвропейських авторів, літописи, публічні і приватні актові матеріали X – XVII ст., статистично-топографічні описи, мемуарна література вітчизняних і зарубіжних авторів, періодика, літературні і діловодні документи

державних установ, нормативні, діловодні документи політичних партій новітнього часу. Подаються відомості про найважливіші археографічні українські, російські та польські видання, державні сховища джерел.

3. Мета та цілі курсу

Мета викладання дисципліни – засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 03 Гуманітарні науки, спеціальністю 032 Історія та археологія з дисципліни «Джерела з історії України»; опанування і застосування ключових теоретико-методологічних засад і методів вивчення та інтерпретації історичного минулого України на основі джерельної бази; формування інтегральної, загальних, фахових компетентностей, достатніх для ефективного розв'язування стандартних і нестандартних комплексних задач у професійній науковій діяльності, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Завданням є поглиблене вивчення та закріплення теоретичних положень і фактологічного матеріалу, який викладався на лекціях або засвоювався шляхом самостійної роботи студентів. Під час семінарських занять вони повинні розвивати творче й аналітичне мислення та культуру мови, вчитися самостійно аналізувати історичні джерела. Важливим завданням є усвідомлення студентською молоддю значення і місця джерела в історичній науці загалом та при вивченні історії України зокрема.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- - основні групи джерел з історії України та їх місцезнаходження;
- - основні публікації джерел та їх місцезнаходження;
- - класифікацію історичних джерел;
- - термінологію навчальної дисципліни;
- - методологічні та методичні принципи джерелознавства;
- - основні стадії роботи дослідника над джерелом;
- - основи теорії і методології освіти, необхідні для професійної діяльності, проектувати і здійснювати науковий процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості.

вміти:

- відтворювати знання з історичних джерел, необхідними для професійної підготовки історика;
- розуміти та інтерпретувати опрацьований матеріал, володіючи сучасними методами історичного дослідження, у вербальній

і невербальній формах різного обсягу й складності;

- - давати самостійний критичний та аргументований аналіз джерельних (документальних) матеріалів;
- - застосовувати фактологічний матеріал і загальноприйняті критерії оцінки для ідентифікації подій з історії України;
- синтезувати джерельну історичну інформацію, користуючись структурно-логічними схемами;
- виокремлювати головні етапи формування історичних джерел (за хронологічним принципом);
- володіти категоріально-понятійним апаратом;
- організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами);
- використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності;
- впроваджувати під час навчання інноваційні технології;
- організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях;
- вдосконалюватися з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції;
- проводити діяльність, спрямовану на використання історико-культурної спадщини України під час вивчення дисципліни і пропагувати її через просвітницьку діяльність;
- займати активну життєву позицію у відстоюванні своєї точки зору та історичної об'єктивності з проблем минулого та сьогодення;
- вести пошукову роботу, а також здійснювати наукові дослідження в галузі історії України із використанням джерельної бази.

4. Результати навчання (компетентності)

Практична – на основі засвоєних знань, умінь і навичок із дисципліни «Джерела з історії України» здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі навчання за спеціальністю, що передбачає застосування теорій та методів пошуку, виявлення, класифікації, аналізу та інтерпретації історичних джерел (C1).

Дослідницька – здатність аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної історії, накопичення її джерельної бази, що становить культурну спадщину України та українськогонароду, здатність аналізувати стан та розвиток історичних процесів на основі джерельної бази (C2).

Викладацька – готовність до викладацької діяльності в межах освітньої програми, використання сучасних педагогічних методів та засобів активізації педагогічної діяльності (C3).

Організаційна – здатність вести самостійний пошук, добір та опрацювання інформації джерел з історії України та наукової літератури (C4).

Контрольна – здатність і готовність здійснювати перевірку достовірності фактів в історичному процесі на основі джерел, інформаційних повідомлень, інноваційних підходів щодо історичного розвитку (C5).

Суспільно-політична – здатність розуміти суспільні процеси і впливати на них; здатність ефективно проводити діяльність або виконувати певні функції, забезпечувати розв’язання проблем і досягнення позитивних результатів у галузі історії; адекватне розуміння того, як функціонує суспільство, сприйняття власної ролі й ролі інших людей у цьому процесі; наявність внутрішньої мотивації, здібностей і відповідної кваліфікації для діяльності в системі історичного розвитку (C6).

Діагностична – володіти історичними знаннями, теорією та методологією (підходами, принципами і методами) розпізнавання проблеми, виявлення характерних ознак ситуації (C7).

Інформаційно-аналітична - здатність до критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації джерельної інформації з історії України, формування умінь на основі отриманої інформації формулювати комплексні аналітичні висновки; здатність інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію в контексті дослідницького завдання або проблеми, що вирішується (C8).

Комунікативна – здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; користуватися вербальними і невербальними засобами передачі історичної інформації (усна відповідь, реферат, есе, доповідь на науково-звітній конференції ін.) (C9).

Фахові (предметні) компетентності:

Здатність чітко і логічно відтворювати знання з історії України на основі ретроспективної документної інформації, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування цілісної історичної картини України, необхідних для роботи в науково-дослідницькій сфері (C5,8).

Здатність усвідомлювати та інтерпретувати опрацьований матеріал з джерел з історії України, формувати й науково аргументувати власну інтерпретацію, брати активну участь у дискусіях (C3).

Розуміти і застосовувати внутрі і міжпредметні зв’язки, мати синтетичне мислення (C4,10).

Здатність застосовувати знання, уміння і навички для розробки навчально-методичного забезпечення дисципліни, зокрема логічно-структурних та класифікаційних схем ін. (C7).

Здатність інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію в контексті дослідницького завдання або проблеми, що вирішується (C8).

Уміння працювати з джерелами та фаховою літературою (C3)
 Здатність використовувати іноземну мову в практичній діяльності за спеціальністю (C3)
 Знати і володіти на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у вищих навчальних закладах (C4, C10).
 Уміння використовувати на практиці програмно-технічні засоби інформатики та сучасні інформаційні системи і технології (C8).
 Наявність системи знань основних теорій та концепцій сучасної історіографії, основних джерел із дисципліни, вміння їх критично аналізувати, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості (C2, 3).
 Здатність порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб, соціальних груп (C6).
 Здатність на основі вивченого матеріалу, ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки (C6).
 Здатність на основі вивчення джерел з історії України формувати високу історичну й громадянську свідомість, національну гідність та історичну національну пам'ять, здатність використати на практиці здобуті знання із дисципліни з метою проведення громадянсько-патріотичного виховання серед молоді (C6).
 Здатність ефективно брати участь у різних формах наукової комунікації (C9).

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс	Нормативний /
---------	---------------	------	---------------

		(рік навчання)	вибірковий		
5-й семестр	032 Історія та археологія	III курс	вибірковий		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема: Вступ до курсу “Джерела з історії України”</p> <p>1. Сучасний стан і напрямки подальшого розвитку історичного джерелознавства.</p> <p>2. Класифікація історичних джерел.</p> <p>3. Основні методологічні та методичні принципи джерелознавства.</p> <p>4. Головні фондосховища історичних джерел в Україні.</p> <p>5. Формування джерельної бази історії України.</p>	Лекція	<p>1. Власов В. Історичне джерело в арсеналі дидактичних засобів: чи здатна методика подолати втому від історії. <i>Історія в школах України</i>. 2009. №4. С.3–8.</p> <p>2. Власов В. Роль підручника у формуванні вмінь працювати з історичним джерелом. <i>Історія в школах України</i>. 2009. №6. С.3–9.</p> <p>3. Войцехівська І. Н. Структура історичного джерелознавства: традиції та сучасні проблеми. <i>Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий збірник наукових праць</i>. Вип. 3. Джерелознавчі дисципліни. К., 2001.</p> <p>4. Історичне джерелознавство: Підручник. К.: Либідь, 2002.</p> <p>5. Джерелознавство історії України: Довідник. К., 1998.</p> <p>6. Документальные памятники: выявление, учет, использование / Под. ред. С. О. Шмидта. М.: Высшая школа, 1988.</p> <p>7. Задорожна Л.В. Історичні документи як основа побудови пізнавальних завдань.</p>	опрацювання матеріалу лекційного заняття, 2 год.	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	вересень

Предмет і завдання		<p><i>Історія в школах України</i>. 2002. № 2. С. 35 – 39.</p> <p>8. Задорожна Л.В. Навчальні функції історичних документів. <i>Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць</i>. Кривий Ріг: КДПУ, 2004. Вип. 7. С.179 – 190.</p> <p>9. Калакура Я.С. Українське історичне джерелознавство: традиції і сучасність. <i>Константи</i>. 1996. №2 (5).</p> <p>10. Зашкільняк Л. <i>Методологія історії: Від давнини до сучасності</i>. Львів, 1999.</p> <p>11. Ляхоцький В. На рубежі тисячоліть: здобутки та перспективи українського джерелознавства. <i>Пам'ять століть</i>. 1998. №5.</p> <p>12. Кри'якевич І.П. Нариси методики історичних досліджень. <i>Український історичний журнал</i>. 1967. №10.</p> <p>13. Місюра В.П. Про скорочену публікацію документів. <i>Історичні джерела та їх використання</i>. Вип. I. К.: Наукова думка, 1964.</p> <p>14. Могорита В.М. Писемне джерело як компонент шкільного підручника з історії України. <i>Педагогічні науки</i>. Вип.LXXIX. Том.1. 2017. С.35–39.</p> <p>12. Міронова І. С. Історичне</p>			
--------------------	--	--	--	--	--

		джерелознавство та українська археографія: спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с. 13. Удод О. Про актуальні проблеми інтеграції історичної науки і освіти. <i>Історія в школах України</i> . 2007. №7. С. 14–18.			
<p>Тема: Іноземні письмові джерела з історії українських джерел I тис. до н.е. – I тис. н.е.</p> <p>1. Давньогрецькі і давньоримські пам'ятки про історію українських земель.</p> <p>2. Візантійські автори VI – X ст. про Україну.</p> <p>3. Відомості про Русь у європейських авторів IX – XI ст.</p> <p>4. Згадки про слов'ян і Русь у</p>	Лекція	<ol style="list-style-type: none"> 1. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. К., 1992. 2. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. К., 1992. 3. Борисенко В.Й. Нариси історії України. К., 1993. 4. Грушевський М.С. Історія України-Руси. К.: Наукова думка, 1991. Т.1. 5. Довгопол В.М., Литвиненко М.А., Лях Р.Д. Джерелознавство історії Української РСР.К., 1986. 6. Давня історія України: у 2-х кн.. К., 1994. 7. Історія України. Нове бачення. К., 1995. Т.1. 8. Могорита В.М. Писемне джерело як компонент шкільного підручника з історії України. <i>Педагогічні науки</i>. Вип. LXXIX. Том.1. 2017. С.35–39. 9. Міронова І. С. Історичне 	опрацювання матеріалу лекційного заняття, 2 год.	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	вересень

<p>творах арабських авторів.</p>	<p>1.</p>	<p>джерелознавство та українська археографія: спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с.</p> <p>8. 10. Січинський В. Чужинці про Україну. Львів: Світ, 1991.</p> <p>9. 11. Удод О. Про актуальні проблеми інтеграції історичної науки і освіти. <i>Історія в школах України</i>. 2007. №7. С. 14–18.</p> <p>10. 12. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України / М.О. Чмихов, Н.М. Кравченко, І.Т. Черняхів. К., 1992.</p>			
<p>Тема: Джерела періоду Давньоруської держави</p> <p>1. Законодавчі акти давньоруського періоду.</p> <p>2. Актові матеріали XII – XIV ст.</p> <p>3. Літературні твори.</p> <p>4. Твори</p>	<p>Лекція</p>	<p>1. Баханов К.О. Методичний посібник з історії України. 7 клас. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. К.: Генеза, 2001. 296 с.</p> <p>2. Джерелознавство історії України. Довідник. – К., 1989.</p> <p>3. Довгопол В., Литвиненко М., Лях Р. Джерелознавство історії Української РСР. К., 1986.</p> <p>4. Задорожна Л.В. Історичні документи як основа побудови пізнавальних завдань. <i>Історія в школах України</i>. 2002. № 2. С. 35</p>	<p>опрацювання матеріалу лекційного заняття, 2 год.</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).</p>	<p>жовтень</p>

<p>1. агіографічної літератури.</p>		<p>– 39. 5. Ковальський Н.П. Анализ архивных источников по истории Украины XVI – XVII веков. Днепропетровск, 1984. 6. Макарчук С.А. Писемні джерела з історії України. Львів, 1999. 7. Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська археографія: спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с. 8. Свердлов Б.М. От “Закона Русского” к “Русской Правде”. М., 1988. 9. Толочко П.П. Історичні портрети. Із історії Давньоруської європейської політики X – XII ст. К., 1991.</p>			
<p>1. Тема: Літописи як джерела з історії України</p> <p>1. Поняття та класифікація літописів. 2. Давньоруські літописи.</p>	<p>Лекція</p>	<p>1. Алешковський М.Х. “Повість минулих літ” та її редакції. <i>Український історичний журнал</i>. 1967. №3. 2. Генсьорський А.І. Галицько-Волинський літопис (процес складання, редакції і редактори). К., 1988. 3. Борисенко В.Й. Нариси історії України. К., 1993. 4. Велика історія України від</p>	<p>опрацювання матеріалу лекційного заняття, 2 год.</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).</p>	<p>жовтень</p>

<p>3. 3.Українські літописи XIV–XVII ст.</p> <p>4. 4.Західноруські літописи.</p> <p>5. 5.«Козацько-старшинські» літописи.</p>	<p>найдавніших часів. К., 1993. Т.1.</p> <p>5. Власов В. Історичне джерело в арсеналі дидактичних засобів: чи здатна методика подолати втому від історії. <i>Історія в школах України</i>. 2009. №4. С.3–8.</p> <p>6. Власов В. Роль підручника у формуванні вмінь працювати з історичним джерелом. <i>Історія в школах України</i>. 2009. №6. С.3–9.</p> <p>7. Грушевський М. Історія України-Руси. Т.1. К., 1991.</p> <p>8. Історія України. Нове бачення. Т.1. К., 1995.</p> <p>9. Макарчук С.А. Писемні джерела з історії України. Львів, 1999.</p> <p>10. Марченко М.І. Українська історіографія з найдавніших часів до середини XIX ст. К., 1958.</p> <p>11. Місюра В.П. Про скорочену публікацію документів. <i>Історичні джерела та їх використання</i>. Вип. I. К.: Наукова думка, 1964.</p> <p>12. Могорита В.М. Писемне джерело як компонент шкільного підручника з історії України. <i>Педагогічні науки</i>. Вип.LXXIX. Том.1. 2017. С.35–39.</p> <p>13. Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська</p>			
---	--	--	--	--

		<p>археографія: спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с.</p> <p>14. Софонович Ф. Хроніка з літописів стародавніх. К., 1992.</p> <p>15. Толочко П.П. Нестор-літописець Київської Русі. <i>Український історичний журнал</i>. 1981. №12.</p> <p>16. Толочко П.П. Літописи Київської Русі. К., 1994.</p>			
<p>Тема: Мемуари як вид історичних джерел з історії України</p> <p>1. Особливості мемуарів.</p> <p>2. Класифікація мемуарів.</p> <p>3. Характеристика мемуарів з історії України.</p>	Лекція	<p>1. Власов В. Історичне джерело в арсеналі дидактичних засобів: чи здатна методика подолати втому від історії. <i>Історія в школах України</i>. 2009. №4. С.3–8.</p> <p>2. Довгопол В.М., Литвиненко М.А., Лях Р.Д. <i>Джерелознавство історії Української РСР</i>. К., 1986.</p> <p>2. Макарчук С.А. Писемні джерела з історії України. Львів, 1999.</p> <p>3. Місюра В.П. Про скорочену публікацію документів. <i>Історичні джерела та їх використання</i>. Вип. I. К.: Наукова думка, 1964.</p> <p>4. Могорита В.М. Писемне джерело як компонент шкільного підручника з історії України. <i>Педагогічні науки</i>. Вип.LXXIX.</p>	опрацювання матеріалу лекційного заняття, 2 год.	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	листопад

		<p>Том.1. 2017. С.35–39.</p> <p>5. Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська археографія: спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с.</p> <p>6. Мыщик Ю.А. Записки иностранцев как источник по истории Украины (вторая половина XVI – середина XVII в.). – Днепропетровск, 1981.</p> <p>7. Мыщик Ю.А. Записки иностранцев как источник по истории Освободительной войны украинского народа 1648 – 1654 гг. – Днепропетровск, 1981.</p> <p>8. <u>Писемні джерела з історії України</u>. Режим доступу: http://www.google.com.ua</p> <p>9. Усні й письмові джерела історії України. Режим доступу: gufer.net/history</p> <p>10. Мемуари сучасників як джерело з історії Української революції. Режим доступу: www.nbu.gov.ua</p>			
<p>Тема: Періодика</p>	Лекція	<p>1. Власов В. Історичне джерело в арсеналі дидактичних засобів: чи здатна методика подолати втому від історії. <i>Історія в школах України</i>. 2009. №4. С.3–8.</p>	<p>опрацювання матеріалу лекційного заняття, 2 год.</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування)</p>	<p>листопад</p>

<p>ЯК історичне джерело з історії України</p> <p>1. 1.Принципи класифікації періодичних видань.</p> <p>2. 2.Характеристика періодичних видань з часу заснування до сьогодення.</p>	<p>1. 2. Вивід прав України. Львів, 1991.</p> <p>2. 3. Крупський І. Національно-патріотична журналістика України. Львів, 1995.</p> <p>4. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Івано-Франківськ, 1993.</p> <p>5. Макарчук С.Писемні джерела з історії України: Курс лекцій. Львів, 1999.</p> <p>6. Міхновський М. Самостійна Україна. Київ-Львів, 1991.</p> <p>7. Могорита В.М. Писемне джерело як компонент шкільного підручника з історії України. <i>Педагогічні науки</i>. Вип.LXXIX. Том.1. 2017. С.35–39.</p> <p>8. Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська археографія: спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с.</p> <p>9. Самостійна Україна. Збірник програм українських політичних партій початку ХХ ст. Тернопіль, 1991.</p> <p>10. Солдатенко В. Більшовицька періодика в Україні. <i>Український історичний журнал</i>. 1990. №7.</p> <p>11. Українська ідея. Постаті на тлі революції. К., 1994.</p> <p>12. Українська суспільно-політична думка</p>		<p>на семінарі).</p>	
--	--	--	----------------------	--

в ХХ ст. Документи і матеріали. Т.1. К., 1993.

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу

Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів (вересень – грудень):
1) усні відповіді на семінарських заняттях з використанням візуалізованих презентацій своїх відповідей – 30 балів (три оцінки на дев'яти семінарських заняттях);
2) індивідуальна робота: – 20 балів;
3) контрольна робота (по темах семінарських занять) – 20 балів;
4) колоквіум (тестові завдання по лекційному матеріалі) – 30 балів;
Загальна кількість – 100 балів.
Підсумковий контроль – залік (грудень):
Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка (у стобальній шкалі) з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок за поточний контроль знань.

Вид

Поточний

Контрольна

Колоквіум

Індивідуальне

Підсумкова

контролю	контроль	робота		завдання	залікова оцінка
Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	30	20	30	20	100

При обчисленні підсумкового семестрового балу враховується:

Поточні оцінки успішності (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно») – виставляються під час проведення семінарських занять;

Підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на семінарських заняттях і є середнім арифметичним (заокругленим до сотих) всіх отриманих оцінок за семінарські заняття. Отримані «незадовільні» оцінки враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічним працівником та студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником для коригування методів і засобів навчання, так і студентами для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є колоквіум. Поточний контроль може проводитись у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Результати поточного контролю враховуються при визначенні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Студенту, який має наукові публікації, виступи на наукових конференціях, бере активну участь в роботі студентського наукового гуртка, був учасником олімпіад, конкурсів з відповідної

(чи суміжної) дисципліни за поданням наукових керівників чи керівників наукових гуртків та рішенням кафедри в підсумковий семестровий бал може додаватись **максимально 10 балів за участь в науковій роботі** (за умови, що підсумковий семестровий бал не перевищує 100 балів).

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях

Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставляння балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.

Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.

Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських занять зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи;
- стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських занять може відбуватись в наступних **формах**:

- детальний усний аналіз поставлених питань;
- вибіркоче усне опитування «з місця»;
- дискусійне обговорення питань;
- індивідуальне розв'язування практичних завдань, проблемних запитань чи завдань;
- фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв;
- письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо.

Критерії поточної оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

Оцінка «п'ять» ставиться, якщо студент(ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для науково-дослідницької роботи; відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї. Знає джерелознавчу історичну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерела з історії України. Повною мірою володіє історичним критичним мисленням, аналізом (вміти класифікувати джерельну інформацію на компоненти, розуміючи їх взаємозв'язки та організаційну структуру). Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; будує переконливу аргументацію, рецензує відповіді ровесників. Вміє організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами); може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності.

Може використати інноваційні технології. Має аналітичне та синтетичне мислення. Бере активну участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях, формує аргументацію, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію діяльності, бере на себе відповідальність; проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; вміє долати труднощі, вдосконалює з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції тощо. Використовує під час навчання джерельний матеріал, здатен(на) його

пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні.

Оцінка «чотири» ставиться, якщо студент(ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен (на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена, у письмовій роботі є незначні помилки. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Знає історичну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерельний історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати певні способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних проблем; будує аргументацію на основі 2-3 доказів, може рецензувати відповіді ровесників. Вміє організувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами); може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора у створенні джерел, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

Має певний рівень аналітичного та синтетичного мислення. Бере участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях, формує аргументацію (в аргументації зустрічаються окремі неточності), базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію

діяльності; проводить самооцінку пізнавальної діяльності, вдосконалює з достатнім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції тощо. Використовує під час навчання джерельний матеріал, здатен(на) його пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні.

Оцінка «три» ставиться, якщо у студента (ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (більше 50%), елементарні уміння і навички; не здатен (на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, у письмовій роботі є суттєві помилки. Ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, а просто перераховує. Посередньо знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, не достатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерельний історичний матеріал. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати, рецензії відповідей ровесників поверхові. Вміє організовувати пошук історичних джерел, але не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Знає історичну персоналістику, але не може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

Не використовує інноваційні технології і не має синтетичного мислення. Бере пасивну участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях; не застосовує оптимальну стратегію діяльності, не бере на себе відповідальність; не проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні.

	<p>Вдосконалює з посереднім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.</p> <p>Оцінка «два» ставиться, якщо у студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; відповідь не змістовна і не доречна, у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не знає джерелознавчу термінологію (до 25%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 25%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє класифікувати, систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка і оцінка інших. Не вміє організувати пошук історичних джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Знає історичну персоналістику на рівні переліку історичних постатей.</p> <p>Не використовує інноваційні технології і не має синтетичного мислення. У групових формах роботи тільки присутній(я) без особистої відповідальності, стратегії; не дотримується норм професійної етики, не виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей, не вдосконалює здобуті під час навчання компетенції.</p>
<p>Вимоги до індивідуальної роботи</p>	<p>Індивідуальне завдання з курсу «Джерела з історії України» стосується джерелознавчих проблем історії України. Напередодні підготовки індивідуальної роботи студент (-ка) здійснює пошук джерел з наперед обраних тем з історії України.</p> <p>Структура індивідуальної роботи складається із наступних обов'язкових елементів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вступна частина; • Аналіз використаної літератури по темі (на 2-3 абзаци); • Характеристика обраної теми; • Виклад джерельного матеріалу з відповідними покликаннями; • Навести історичний ілюстративний матеріал; • Висновки;

- Список використаної літератури.
Обсяг індивідуальної роботи – 12–15 сторінок.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Критерії	Бали
Глибоке розкриття проблеми, аналіз джерел з відображенням авторської позиції. При захисті використовує значний обсяг джерел і літератури, висновки самостійні, тези здійснені на високому рівні, студент створив значну кількість роздаткового матеріалу. Демонструє на високому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для науково-дослідницької роботи. Може критично ставитися до результатів своєї праці, бачить шляхи подолання труднощів, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.	17-20 балів
Обгрунтоване розкриття проблеми. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичної інформації; може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Демонструє на достатньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для науково-дослідницької роботи. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.	13-16 балів

	<p>Тема розкрита неповно. Демонструє на посередньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для науково-дослідницької роботи. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє певне усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.</p>	<p>9-12 балів</p>	
	<p>Робота суто компілятивного рівня. Студент може репродуктивно відтворити змісту історичних джерел, однак у його відповіді є помилки. Вміє організувати пошук історичної інформації, але не може її критично проаналізувати. Не достатньо використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси під час підготовки завдання. Визначає роль людського фактора в історії, однак без необхідної аргументації.</p>	<p>5-8 балів</p>	
	<p>Проаналізовано лише окремий аспект. Захист завдання спрощений, із значними помилками. Не здійснено пошук джерельної інформації. Відсутня будь-яка аргументація. Відсутні самостійні висновки і синтетичні зв'язки. ІКТ використано недоречно. Не виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.</p>	<p>1-4 бали</p>	
	<p>Завдання не зараховано</p>	<p>0 балів</p>	

Вимоги до контрольної роботи

Контрольна робота проводиться у письмовому вигляді, має декілька варіантів формалізованих завдань рівнозначної складності, на виконання яких відводиться 45 хвилин. Кожен варіант містить 7 завдань (1 – 2 –теоретичні, 3 – знання термінів, 4–7 – тестові завдання).

Розв'язуючи завдання контрольної роботи, студент повинен продемонструвати не репродуктивну, а творчу розумову, креативну діяльність.

Критерії оцінки виконання контрольної роботи

Оцінка за виконання контрольної роботи виставляється у 20 балах: 1- 10 балів, 2 – 3 бали, 3 – 3 бали, 4-7 – по 1 балу.

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень за теоретичне (перше) завдання
1-2	У студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом Не здатен оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація. Не має синтетичного мислення, безвідповідально ставиться до обраного фаху.
3-6	Ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства. Посередньо знає джерелознавчу термінологію і володіє понятійним апаратом, не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичні джерела. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) посередньо оцінювати та інтерпретувати джерела з історії України, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати. Не має синтетичного мислення, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє вдосконалення з

		<p>низьким рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.</p>
	7-8	<p>Студент(ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена, є незначні помилки (не більше 4). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Вміє класифікувати історичні джерела, але не достатньо їх інтерпретує. Знає джерелознавчу термінологію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією; створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Демонструє вдосконалення з достатнім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.</p>

	9-10	<p>Студент(ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; відповідь чітка і завершена, у відсутні помилки (не більше 2). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї. Знає джерелознавчу термінологію. На високому рівні володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Демонструє вдосконалення з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.</p>
Семінарські заняття	Тема 1. Джерела з найдавнішої історії України (2 год.)	
	Тема 2. Давньоруські літописи як історичне джерело (2 год.)	
	Тема 3. Законодавчі акти з історії України XI – першої половини XVII ст. (2 год.)	
	Тема 4. Українські літописи XVI – XVIII століть (2 год.).	

	Тема 5. Іноземні джерела XV – XVIII ст. про Україну (2 год.).
	Тема 6. Політичні твори і публіцистика XVIII – першої половини XIX ст. (2 год.)
	Тема 7. Програми і програмні матеріали українських політичних партій кінця XIX – початку XX ст. (2 год.).
	Тема 8. Джерела з історії української державності в 1917 – 1922 рр. (2 год.).
	Тема 9. Правова документація України у складі СРСР. Державотворчі акти незалежної України (2 год.).
	Семінарські заняття покликані утвердити у студентів конкретні знання з дисципліни, розвивати мислення, формувати навички роботи з джерелами, публічних виступів, умінню проводити дискусії на актуальні теми з джерелознавства історії України та визначати їхнє місце у вивченні історії.
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Належне виконання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) змісту питань планів семінарських занять (вересень – грудень). Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять. Вітається якісна підготовка візуалізованих презентацій відповідей на семінарські питання. Однак слід пам'ятати, що візуалізована презентація тільки доповнює підготовлену основну відповідь студента (-ки); 2) підготовка індивідуальної роботи впродовж вересня – листопада. Виконання цих завдань передбачає якісну пошукову працю, творчий підхід до оформлення студентом (-кою) роботи; 3) написання контрольної роботи; 4) здача колоквіуму.
7. Політика курсу	
Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим.	
Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного вивчення	

курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії, прес-конференції, захист індивідуального завдання ін. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми. Важливим є використання студентами джерел з історії України для майбутньої професії.

Політика курсу «Джерела з історії України» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – середа, 14.00 год. – 16.00 год. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

8. Рекомендована література

Базова

1. Акт проголошення незалежності України. К., 1991.
2. Багатопартійна українська держава на початку ХХ ст. Програмові документи перших українських партій. К., 1992.
3. Барбаро и Контарини о России. Ленінград, 1971.
4. Боплан Гійом Левассер де. Опис України. К., 1990.
5. Волинські грамоти ХVІ ст. К., 1995.
6. Галицько-Волинський літопис. Львів, 1994.
7. Грамоти ХVІ ст. К., 1974.
8. Гомер. Іліада. К., 1978.
9. Геродот. Історії в дев'яти книгах. К., 1993.
10. Геродот. Скіфія. Найновіший опис України з V ст. перед Христом. К., 1992.
11. Декларація про державний суверенітет України. К., 1990.
12. Історія України: Документи, матеріали / Уклад., комент. В.Ю.Короля. К., 2001.
13. Конституція України. К., 1996.
14. Конституційні акти України. 1917 – 1920. К., 1992.
15. Літопис Руський за Іпатським списком. К., 1989.

16. Літопис Самовидця. К., 1971.
17. Львівський літопис. *Галицько-Волинський літопис*. Львів, 1994.
18. Макарчук С.А. Писемні джерела з історії України. Львів, 1999.
19. Острозький літописець. *Галицько-Волинський літопис*. Львів, 1994.
20. Повість минулих літ. К., 1989.
21. Привілеї міста Львова (XVI – XVIII ст.) / Упоряд. М.Капраль. Львів, 1998.
22. Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Т.1. К., 1997.
23. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Збірник документів і матеріалів. К., 1994.
24. Українська суспільно-політична думка в ХХ ст. Документи і матеріали. Т.1. Сучасність, 1983.
25. Українські політичні партії кінця ХІХ – початку ХХ ст. Програмові і довідкові матеріали. К., 1993.
26. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: У 2-х т. К., 1996.
27. Хрестоматія з історії Української РСР. К., 1959. Т.1.
28. Чотири універсали. К., 1990.

Допоміжна

29. Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій. К., 1992.
30. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. К., 1992.
31. Борисенко В.Й. Нариси історії України. К., 1993.
32. Велика історія України від найдавніших часів. К., 1993. Т.1.
33. Власов В. Історичне джерело в арсеналі дидактичних засобів: чи здатна методика подолати втому від історії. *Історія в школах України*. 2009. №4. С.3–8.
34. Власов В. Роль підручника у формуванні вмінь працювати з історичним джерелом. *Історія в школах України*. 2009. №6. С.3–9.
35. Войцехівська І. Н. Структура історичного джерелознавства: традиції та сучасні проблеми. *Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий збірник наукових праць*. Вип. 3. Джерелознавчі дисципліни. К., 2001.
36. Історичне джерелознавство: Підручник. К.: Либідь, 2002.
37. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ – ХХ ст. К., 1996.
38. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії. К., 1993.
39. Грушевський М.С. Історія України-Руси. К.: Наукова думка, 1991. Т.1.

40. Довгопол В.М., Литвиненко М.А., Лях Р.Д. Джерелознавство історії Української РСР. К., 1986.
41. Давня історія України: у 2-х кн. К., 1994.
42. Джерелознавство історії України: Довідник. К., 1998.
43. Задорожна Л.В. Історичні документи як основа побудови пізнавальних завдань. *Історія в школах України*. 2002. № 2. С. 35 – 39.
44. Історія суспільних рухів і політичних партій в Україні (XIX ст. – 1920 р.). Львів, 1993.
45. Історія України. Нове бачення. К., 1995. Т.1.
46. Кульчицький В., Настюк М., Тищик Б. Історія держави і права України. Львів, 1996.
47. Марченко М.І. Українська історіографія з найдавніших часів до середини XIX ст. К., 1958.
48. Макарчук С. Українська республіка галичан. Нариси про ЗУНР. Львів, 1995.
49. Макарчук С.А. Писемні джерела з історії України. Львів, 1999.
50. Малик Я., Вол В., Чуприна В. Історія української державності. Львів, 1995.
51. Місюра В.П. Про скорочену публікацію документів. *Історичні джерела та їх використання*. Вип. I. К.: Наукова думка, 1964.
52. Могорита В.М. Писемне джерело як компонент шкільного підручника з історії України. *Педагогічні науки*. Вип. LXXIX. Том.1. 2017. С.35–39.
53. Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська археографія: спецкурс з джерелознавства, історіографії та методики викладання історії. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 208 с.
54. Січинський В. Чужинці про Україну. Львів: Світ, 1991.
55. Толочко П.П. Літописи Київської Русі. К., 1994.
56. Тищик Б., Вівчаренко О. Українська Народна Республіка. Коломия, 1994.
57. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України. К., 1992.

Інформаційні ресурси

1. Писемні джерела з історії України. Режим доступу: <http://www.google.com.ua>
2. Усні й письмові джерела історії України. Режим доступу: gufer.net/history/677-usn-y-pismov-dzherela.html
3. Мемуари сучасників як джерело з історії Української революції. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pviu/2009_4/2.pdf

4. Сага про Хервер: [джерело з історії України](#) часів нашестя гунів
starozytnosti.blogspot.com/2012/08/blog-post_29.html
5. [Писемні джерела з історії України](#). – Режим доступу: chtyvo.org.ua/authors/.../Pysemni_dzherela_z_istorii_Ukrainy/
6. Мицик Ю. *Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття*. Режим доступу: www.history.org.ua/?litera&id=8120&navStart=10
7. Історичні *джерела* та їх використання. Режим доступу: www.history.org.ua/?termin=Dyplomat_sluzhba_Khmelnysckogo
8. www.history.org.ua/index.php?termin=Inst_Grushevskogo_NAN...
9. Археографічні комісії України. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/
10. Джерела особового походження. Режим доступу: www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_6_2011/11.pdf

Викладач

Стефанюк Г.В.